

Αιμιλία Καραλή

Μια πρόσφατη «επίσκεψη» με μαθητές στα στρατόπεδα Άουσβιτς-Μπιρκενάου, η οποία συνέπεσε χρονικά με τη σύλληψη νεοναζιστών στην Ελλάδα, επιβεβαίωσε τον **Πρίμο Λέβι**: «*Το Άουσβιτς υπήρξε — και το Άουσβιτς δεν τέλειωσε ποτέ*».

Στην τραγωδία του **Σαίξπηρ Άμλετ**, το φάντασμα του πατέρα του πρωταγωνιστή, αφού αποκαλύψει τον φονιά του και ζητήσει από τον γιο του να αποδώσει δικαιοσύνη, τον αποχαιρετά με τα λόγια: **Αντίο, αντίο, αντίο Άμλετ και να με θυμάσαι**. Σε όλο το έργο ο νεαρός γιος προσπαθεί δικαίωσε τον πατέρα του, να τιμήσει τη μνήμη του, να τιμωρήσει τους συνωμότες. Και τα κατάφερε με τίμημα όμως και τη δική του ζωή. Ο Άμλετ ήταν πολύ νέος και ανήκε στο «γένος των ονειροπόλων», ζούσε στο «σάπιο βασίλειο της Δανιμαρκίας» και πολέμησε μ' ένα κακό που τον ξεπερνούσε. Έπρεπε να κάνει την επανάστασή του, μα ήταν μόνος του και ζούσε μόλις το 1600. Στο τέλος χάθηκε κι αυτός.

Όμως το φάντασμα που ζητά δικαιοσύνη έγινε ένα από τα εμβληματικά σύμβολα της νεότερης πολιτικής φιλοσοφίας και των αγώνων που ενέπνευσε. Με «**ένα φάντασμα που πλανιέται πάνω από την Ευρώπη**» ξεκινά το **Κομμουνιστικό Μανιφέστο** και στοιχειώνει από το 1848 τα όνειρα των επαναστατών. Χρόνια μετά, το φάντασμα του Τομ Τζόουντ, του ήρωα από τα **Σταφύλια της οργής** του Τζον Στάινμπεκ, πρωταγωνιστεί στο τραγούδι των **Rage against the machine**, και παίρνει τη μορφή και το βλέμμα των ανθρώπων που πολεμάνε για την ελευθερία τους.

Υπάρχουν όμως και εκατομμύρια άλλα φαντάσματα, θύματα μιας βάρβαρης κτηνωδίας που και αυτά δεν έχουν ακόμη δικαιοσύνη, αν και έχουν γραφτεί σελίδες επί σελίδων γι' αυτά, αν και οι επέτειοι και τα καλλιτεχνικά έργα εξακολουθούν να τα θυμίζουν. Μια πρόσφατη «επίσκεψη» με μαθητές στα στρατόπεδα Άουσβιτς-Μπιρκενάου, η οποία συνέπεσε χρονικά με τη σύλληψη νεοναζιστών στην Ελλάδα, επιβεβαίωσε ακόμη μια φορά αυτό που ο Πρίμο Λέβι είχε κάποτε γράψει: «*Το Άουσβιτς υπήρξε — και το Άουσβιτς δεν τέλειωσε ποτέ*».

Όσο παραιτούμαστε από τη βαθιά γνώση των αιτιών που δημιούργησαν τα Άουσβιτς, τόσο αυτά θα πληθαίνουν

Περνώντας την πύλη του στρατοπέδου, ενός νεκροταφείου πάνω από ενός εκατομμυρίου ανθρώπων χωρίς μνήματα, ένας απλός γνώστης των ιστορικών γεγονότων δύσκολα θα μπορέσει να αρθρώσει την παραμικρή λέξη. Ποια λέξη άλλωστε είναι τόσο ακριβής και δυνατή για να εκφράσει το ανεκδιήγητο, το άφατο; «Εύκολα» μπορεί κάποιος να υποψιαστεί τι μπορεί να σήμαινε η βασανιστική πορεία προς τον θάνατο μέσα από την πείνα, την ταπείνωση, την αποκτήνωση, το φονικό ψύχος, τα βασανιστήρια. Τα εκθέματα -υπολείμματα και αντικείμενα ανθρώπων- στις προθήκες του μουσείου, οι εγκαταστάσεις των θαλάμων αερίων και των κρεματορίων, οι παράγκες και τα κτίρια-κελύφη της μελλοθάνατης διαμονής των ζωντανών-νεκρών δεσμεύουν συναισθηματικά τον θεατή. Είναι όμως απλές ανακατασκευές, ανίκανες -αντικειμενικά- να αποδώσουν τη φρίκη και τον τρόπο που διαπερνούσε κάθε εκατοστό του στρατοπέδου.

Αυτή είναι η δύναμη και η αδυναμία όσων εκτίθενται στον μνημειακό, πλέον, χώρο. Είναι η δύναμη των ιστορικών τεκμηρίων και η αδυναμία να απαντήσει κάποιος πειστικά και με πληρότητα στο γιατί όλα αυτά. Και ακόμη περισσότερο: γιατί αναβιώνει το κτήνος, γιατί εξακολουθεί θρασύτατο να προκαλεί και να μεγαλώνει; Γιατί η αντιμετώπισή του φαίνεται ακόμη πιο δύσκολη, ενώ τα γεγονότα είναι γνωστά, τα οδυνηρά αποτελέσματα ακόμη γνωστότερα;

Μήπως τελικά χρησιμοποιούμε τις λέξεις γνωστά, τεκμήρια, μνημεία με μεγαλύτερη ευκολία από αυτήν που τους αρμόζει; Μήπως τις αντιμετωπίζουμε σαν πληροφορίες προορισμένες να χρησιμοποιηθούν για επετείους, συνέδρια και συγκυρίες, νομίζοντας ότι θα ξορκίσουμε «τον εχθρό προ των πυλών» τη στιγμή που αυτός τις έχει ήδη γκρεμίσει;

Όσο παραιτούμαστε από τη βαθιά γνώση των κοινωνικών και πολιτικών αιτιών που δημιούργησαν και αναδημιουργούν καθημερινά τα Άουσβιτς, τόσο αυτά θα πληθαίνουν. Ο φασισμός ως πολιτικό σύστημα έχει την ικανότητα να προσαρμόζεται στις συνθήκες εξαθλίωσης και εκμηδένισης της ανθρωπιάς που δημιουργεί το οικονομικό σύστημα που τον γεννά και να τρέφεται από τις καταστροφές που το ίδιο έχει προκαλέσει. Και όσο δεν τον αντιπαλεύουμε καθημερινά θα πλανιέται αδικαίωτη ανάμεσά μας η ηχώ από την προτροπή των φαντασμάτων των στρατοπέδων συγκέντρωσης: *...Να μας θυμάστε.*

Πηγή: Η στήλη “Δεύτερη Ματιά” του νέου ανανεωμένου PRIN